

ABDULLA ORIPOVNING O‘ZBEK ADABIYOTI RIVOJIGA
QO‘SHGAN HISSASI: FALSAFIY VA AXLOQIY MOTIVLAR,
AVLODLAR VORISLIGI

Absalomova Nodira Uchqun qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

“Maxsus pedagogika” yo’nalishi

1-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada O‘zbekiston xalq shoiri Abdulla Oripov ijodining o‘zbek adabiyoti taraqqiyotidagi o‘rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shoir she’riyatidagi falsafiy tafakkur, axloqiy qadriyatlar tizimi, milliy o‘zlikni anglash masalalari hamda avlodlar vorisligi g‘oyasining badiiy talqini yoritiladi. Ijodkorning adabiy merosi yosh avlod tarbiyasida muhim ma’naviy manba ekani asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: falsafiy lirika, axloqiy motiv, milliy o‘zlik, vatanparvarlik, vorislik, ma’naviyat, badiiy tafakkur.

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируется вклад народного поэта Узбекистана Абдуллы Арипова в развитие узбекской литературы. Освещаются философские и нравственные мотивы его поэзии, проблема национальной идентичности и идея преемственности поколений. Творчество поэта рассматривается как важный духовный источник воспитания молодежи.

Ключевые слова: философская лирика, нравственные ценности, национальная идентичность, преемственность поколений, духовность.

ANNOTATION: This article analyzes the contribution of the People’s Poet of Uzbekistan, Abdulla Oripov, to the development of Uzbek literature. The philosophical and ethical motifs in his poetry, the issue of national identity, and the idea of generational continuity are examined. His literary heritage is evaluated as an important spiritual source for educating the younger generation.

Keywords: *philosophical lyrics, ethical values, national identity, generational continuity, spirituality.*

XX asrning ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida o'zbek adabiyoti yangi bosqichga ko'tarildi. Bu davr ijodkorlari orasida Abdulla Oripov alohida mavqega ega. U milliy she'riyatni yangi mazmun, yangi ruh, chuqur falsafiy mushohada bilan boyitdi. Shoir ijodi xalq qalbi va tafakkuri bilan uzviy bog'langanligi, milliy ruhni teran ifodalagani bilan ahamiyatlidir.

Abdulla Oripov nafaqat iste'dodli shoir, balki milliy tafakkur targ'ibotchisi, ma'naviyat himoyachisi sifatida ham tarixda qoldi. Uning asarlarida inson qadri-qimmatini, vatan muhabbati, halollik va iymon-e'tiqod masalalari markaziy o'rin egallaydi.

Abdulla Oripov she'riyatida falsafiy tafakkur

Shoir ijodining eng muhim jihatlaridan biri – falsafiy mushohada kuchlilikidir. Uning she'rlarida hayot va o'lim, vaqt va abadiyat, inson va jamiyat, ezgulik va yovuzlik kabi umuminsoniy muammolar yoritiladi.

Oripov she'riyatida inson o'z qalbi bilan yuzma-yuz turadi. U o'zini anglashga, ichki dunyosini tahlil qilishga, vijdon oldida javob berishga chaqiriladi. Shoirning falsafasi murakkab ilmiy iboralarga emas, balki sodda, xalqona, ammo teran ma'noli obrazlarga asoslanadi.

Abdulla Oripov ijodida Vatanga muhabbat va milliy g'urur g'oyalari muhim o'rin egallaydi. Shoir o'z she'rlarida ona yurtning go'zalligi, xalqning kuch-qudrati va kelajakka bo'lgan ishonchni badiiy ifodalaydi. Bu jihat ayniqsa O'zbekiston Respublikasi Davlat Madhiyasi matnida yaqqol ko'rinadi. Undagi quyidagi misralar Vatanga bo'lgan cheksiz sadoqatni ifodalaydi:

Serquyosh hur o'lkam, elga baxt, najot,

Sen o'zing do'stlarga yo'ldosh, mehribon!

Bu misralarda shoir Vatanini baxt va najot maskani sifatida tasvirlaydi hamda xalqning birlik va do'stlik g'oyalarini ulug'laydi.

Shuningdek, Abdulla Oripov she'riyatida insoniylik va ma'naviy poklik masalalari ham muhim o'rin tutadi. Shoir insonni ezgulik, adolat va halollikka chorlaydi. Uning quyidagi misralari ham chuqur ma'naviy mazmunga ega:

Yurtim deb yonmasa qalbida olov,

U inson qalbida yashamaydi or.

Ushbu misralarda shoir inson qalbida Vatanga muhabbat bo'lishi zarurligini ta'kidlaydi. Chunki Vatanini sevgan insongina jamiyat ravnaqi uchun fidoyilik bilan xizmat qiladi.

Masalan, uning ko'plab she'rlarida vaqtning o'tkinchiligi, umrning qisqaligi haqida o'y-mulohazalar uchraydi. Bu o'rinda shoir insonni hayotni qadrlashga, har bir lahzadan oqilona foydalanishga undaydi. Hayotning ma'nosi boylik yoki mansabda emas, balki insoniylikda ekani ta'kidlanadi.

Shoir falsafasi individual kechinmalardan umumiy insoniy xulosalarga olib keladi. Shu sababli uning asarlari milliylik bilan birga umumbashariy ahamiyat kasb etadi.

Shoir nazarida insonning haqiqiy boyligi – uning ma'naviy pokligidir. U jamiyat taraqqiyoti avvalo axloqiy poklikka bog'liq ekanini qayta-qayta uqtiradi. Inson o'z vijdoniga xiyonat qilmasligi, adolat va haqiqat yo'lidan og'masligi kerakligi ta'kidlanadi.

Yoshlarga bag'ishlangan asarlarida shoir ularni mustahkam irodali, ma'naviy barkamol bo'lishga chaqiradi. U milliy qadriyatlarni asrash, ota-bobolar merosiga sodiq qolish zarurligini alohida urg'ulaydi. Axloqiy tarbiya – kelajak poydevori sifatida talqin etiladi.

Shoir ijodida milliy o'zlikni anglash masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Vatan, ona til, milliy qadriyatlar, tarixiy xotira – uning she'riyatining asosiy tayanch nuqtalaridan biridir.

Vatan obrazi Oripov ijodida muqaddas timsol sifatida namoyon bo'ladi. U Vatanni shunchaki geografik hudud emas, balki ruhiy makon, ma'naviy qadriyatlar majmui sifatida tasvirlaydi. Shoir uchun Vatanga muhabbat – insoniylikning eng yuksak ko'rinishidir.

Milliy g'urur va o'zlikni anglash masalasi ham shoir ijodida keng yoritilgan. U xalq tarixini, ajdodlar jasoratini yodga oladi, ularning merosini qadrlashga da'vat etadi.

Abdulla Oripov ijodida avlodlar o'rtasidagi ma'naviy bog'liqlik muhim mavzulardan biridir. Shoir nazarida har bir avlod o'zidan oldingi avlodning davomchisi, merosxo'ri va mas'uliyatli vakilidir. Vorislik shunchaki biologik davomiylik emas, balki ma'naviy mas'uliyatdir. Ota-bobolar orzularini amalga oshirish, milliy qadriyatlarni asrash va rivojlantirish – har bir yosh avlodning burchi sifatida talqin qilinadi.

Shoir o'tmish va kelajakni bog'lovchi ko'prik vazifasini bajaradi. U ajdodlar merosini ulug'laydi va kelajak avlodni ularga munosib bo'lishga undaydi. Bu g'oya ayniqsa mustaqillik davri she'riyatida yaqqol namoyon bo'ladi.

Bugungi globallashuv sharoitida ma'naviy qadriyatlarni asrash masalasi yanada dolzarb bo'lib bormoqda. Abdulla Oripov ijodi yosh avlodni milliylik ruhida tarbiyalash, ma'naviy immunitetni mustahkamlashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Shoir asarlaridagi falsafiy teranlik, axloqiy poklik va milliy g'urur g'oyalari bugungi kun o'quvchisi uchun ham dolzarbligini yo'qotmagan. Uning she'rlari insonni o'ylashga, o'z ustida ishlashga, ma'naviy jihatdan yuksalishga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Oripov ijodining o'zbek adabiyoti taraqqiyotiga qo'shgan hissasi salmoqli va ko'p qirralidir. Shoir zamonaviy o'zbek she'riyatining shakllanishida muhim o'rin tutib, uni yangi badiiy obrazlar, falsafiy chuqurlik va yorqin milliy kolorit bilan boyitdi. Uning asarlari O'zbekiston ma'naviy madaniyatining muhim qismiga aylanib, XX asr ikkinchi yarmi — XXI asr boshlaridagi milliy adabiy jarayon rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Abdulla Oripov ijodining asosiy xususiyatlaridan biri o'zbek she'riyatining milliy an'analarini zamonaviy badiiy izlanishlar bilan uyg'unlashtira olganidir. Shoir o'z asarlarida Sharq mumtoz adabiyoti an'analarini davom ettirish barobarida ularga yangicha ohang va dolzarblik baxsh etdi. Uning she'riyati teran lirizmi, inson taqdiri, hayot

mazmuni, shaxsning jamiyatdagi o'рни haqidagi falsafiy mushohadalari bilan ajralib turadi.

Shoir ijodida Vatan va milliy o'zlikni anglash mavzusi alohida o'rin egallaydi. Uning she'rlarida ona zaminga muhabbat, xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy meros va milliy qadriyatlar masalalari keng yoritilgan. Shu bois Oripov asarlari kitobxonlarda milliy o'zlikni anglashni kuchaytirishga va vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirishga xizmat qildi. Abdulla Oripov o'zbek she'riyatining badiiy tilini rivojlantirishga ham salmoqli hissa qo'shdi. Uning she'rlari ifodaviyligi, tasviriy vositalarga boyligi, majoziyliigi va ohangdorligi bilan ajralib turadi. Shoir falsafiy teranlik va hissiy samimiyat uyg'unlashgan o'ziga xos she'riy uslub yarata oldi. Bundan tashqari, shoirning tarjimonlik faoliyati ham muhim yutuqlaridan biridir. U jahon mumtoz adabiyoti durdonalarini o'zbek tiliga o'girib, madaniyatlararo adabiy muloqot rivojiga, shu orqali milliy adabiyotimiz ufqlarini kengaytirishga ulkan hissa qo'shdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oripov A. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2012.
2. Karimov N. XX asr o'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2008.
3. Qo'chqorov R. O'zbek she'riyati poetikasi. – Toshkent: Fan, 2010.
4. Yo'ldoshev Q. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015.
5. Mustaqillik davri o'zbek adabiyoti. Ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent, 2018.
6. O'zbek adabiyoti tarixi. 5-jild. – Toshkent: Fan, 2006.